

**THE IMPORTANCE OF TAXES IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE
ENTREPRENEURSHIP**

Arslanbekov S.M.

Associate professor of the department "transport economy" of TSTU
Shakirova F.B.Associate professor of the department "transport economy" of TSTU
Shonazarova N.B.

TSTU" transport economy " Senior Teacher of the Department

In our republic, issues of stimulating innovative activity by means of taxes have been little studied. It should be noted that the concept of "innovation" was introduced in the 30s of the XX century, initially by the Austrian (later American) scientist Y. Included in the scientific literature by Schumpeter, he noted that an important factor in the development of the economy is innovation [1].

Фикримизча, ўз фаолиятига доимий равишда инновациялар, яъни янгиликлар, ихтиролар, янги технологиялар, техникалар, бошқариш ва меҳнатни ташкил этишга замонавий тизимларни киритиб, амалиётга татбиқ этиб борадиган фаол тадбиркоргина инқироз домига тушиш ва банкрот бўлиш хавфидан холи бўлади. П.Дракернинг таъкидлашича, “тадбиркорларни инновацион фикр юритиш билан фарқлашади. Инновацияга эга бўлиш тадбиркорликнинг асосий қуролидир” [2].

“Инновация - инсоннинг ақл-заковати, ишлаб чиқариш тажрибаси негизида яратилган, ишлаб чиқаришга татбиқ этилган, айни вақтда, иқтисодий-ижтимоий самара келтираётган интеллектуал мулк кўринишидаги янгиликлар, ихтиролар, кашфиётлар, ғоялар ва янги ёндашувлар мажмуасидир” [3]. Агар инновацион ғоя яратилсада, ишлаб чиқаришга татбиқ этилмаса, ўзининг иқтисодий нафлиликни исботламаса, инновация ҳисобланмайди. Яратилган инновациялар тижоратлаштирилиб, амалиётга татбиқ этилиб, иқтисодий-ижтимоий самара бергандагина уларни инновациялар деб, ҳисоблаш мумкин

Инновацион тадбиркорлик – мавжуд ижтимоий-иқтисодий муносабатларни янги ғояларни тадқиқ қилиш ва изланиш асосида янгиларига жорий этиш жараёни [4]. Кўриниб турибдики, иқтисодиётда инновацион муносабатларнинг субъектларига интеллектуал жиҳатдан катта масъулият ва риск юкланади, ушбу масъулият ва рискни самарали бўлиши учун мамлакатда бизнес муҳит муҳим аҳамият касб этади.

Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “фаол тадбиркорлик” ва “фаол тадбиркор” тушунчаларига берган таърифи диққатга сазовор. Ш.М.Мирзиёев “Фаол тадбиркорлик бизнес фаолиятини инновацион, яъни замонавий ёндашувлар, илғор технология ва бошқарув усуллари асосида ташкил этадиган иқтисодий фаолиятдир. Фаол тадбиркор деганда, биз рақобатдош маҳсулот ишлаб чиқаришга қодир, энг муҳими, янги иш ўринлари яратиб, нафақат ўзини ва оиласини боқадиган, балки бутун жамиятга наф келтирадиган ишбилармон инсонларни тушунамиз” [5], деб таъкидлади.

Корхона мавжуд бизнес муҳитдан оқилона фойдаланган инновацион фаолиятни ташкил этади, корхона бизнес муҳитнинг стратегик имкониятларидан келиб чиққан ҳолда ўзининг келажак стратегиясини ишлаб чиқади, стратегия асосида корхона иқтисодий-интеллектуал ғояларини реализация қилиш эвазига қўшимча фойда олади. Бизнес муҳит омилларининг инновацион тадбиркорликка боғлиқлиги қуйидаги расмда келтирилган

<https://confrencea.org>

1-расм. Бизнес муҳит ва инновацион тадбиркорликнинг ўзаро боғлиқлиги

1-расмдан кўриниб турибдики, мамлакатдаги бизнес муҳит инновацион фаолиятини вужудга келтирувчи муҳим иқтисодий механизмлардан ҳисобланади.

Юқорида қайд этилган ҳолатларга таяниб, мамлакатда бизнес муҳит инновацион тадбиркорликка:

- корхонада инновацион жараёнларни жорий этиш ва мавжуд захираларни ишга тушириш;
- корхонада инновацион ғояларни амалга ошириш ва замонавий маҳсулотлар ишлаб чиқаришга оид ички ва ташқи ҳамкорлар билан шартномалар тузиш;
- инновацион ғояларни амалга ошириш ва замонавий маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича молиявий ҳамкорларни топиш ва венчур фондлари маблағларидан фойдаланиш каби қатор имкониятларни беради.

Миллий инновация тизимини шакллантириш концепцияси ўтган асрнинг 1980-йиллар бошидан ривожлана бошлади. Бунда “миллий” сўзи айнан “давлат” инновация тизими деган мазмунни англатади. [6].

Бизнингча, мамлакатда олиб борилаётган солиқ сиёсати нафақат инновацион ривожланишга балки жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига ҳам тўғридан-тўғри таъсир этадиган асосий иқтисодий дастаклардан бири ҳисобланади. Миллий иқтисодиётда амал қилиб турган солиқ ставкалари, солиқ юки миллий товар ишлаб чиқарувчилар, тадбиркорлар ва хорижий инвесторларнинг фаолиятига тез таъсир қиладиган муҳим омиллардан ҳисобланади. Агар иқтисодиётда солиқ ставкалари паст, солиқ юки эса босқичма-босқич пасайтириб борилаётган бўлса бундай шароитда тадбиркорликка кенг йўл очилади, товарлар ва хизматлар ишлаб чиқарувчиларнинг моддий манфаатдорлиги ошади ва бу омиллар мамлакатда иқтисодий фаолликка, жадал суръатлар билан ривожланишга тегишли шарт-шароит яратади. Юртимизда олиб борилаётган оқилона макроиқтисодий сиёсат ва унинг энг таъсирчан, муҳим йўналиши бўлган солиққа тортиш масалаларида ҳам устиворлик товар ва хизмат ишлаб чиқарувчилар, тадбиркорлик субъектлари манфаатига берилмоқда. Охириги йиллардаги солиқ ставкалари бўйича ижобий ўзгаришларни таҳлил қиладиган бўлсак қуйидагиларга эътибор берамиз (1-жадвал).

1-жадвал

Ўзбекистонда 1992 йилдан 2021 йилгача бўлган даврда солиқ тўлови ставкаларининг ўзгариши

Солиқ турлари	1992-2009 йиллардаги энг юкори солиқ ставкалари	2010 йилда ўрнатилган ставкалар	2021 йилда ўрнатилган ставкалар	Пасайиш
Қўшимча қиймат солиғи	30 фоиз	20 фоиз	15 фоиз	2 баробар
Юридик шахсларнинг даромад (фойда) солиғи	45 фоиз	9 фоиз	15 фоиз	3 баробар
Юридик шахслар учун мулк солиғи	5 фоиз	3,5 фоиз	2 фоиз	2,5 баробар
Кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови	15,2 фоиз	7,0 фоиз	4 фоиз	3,8 баробар
Жисмоний шахсларнинг даромад солиғи	60 фоизгача	22 фоизгача	12 фоиз	5 баробар
Ягона ижтимоий тўлов	40 фоиз	25 фоиз	12 фоиз	3,3 баробар

Жадвал кўрсатадики, таҳлил учун олинган даврларда истеъмол талаби ва товар (иш, хизмат)ларни ишлаб чиқаришни кенгайтиришни рағбатлантириш мақсадида қўшимча қиймат солиғи ставкаси 30 фоиздан 15 фоизга туширилди ва 2 баробарга пасайтирилди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ягона солиқ тўлови ставкаси ялпи тушумнинг 2005 йилдаги 15,2 фоизидан 5 фоиздан 3,5 фоизга, 2021 йилда 4 фоизга туширилди ва 3,8 баробарга камайтирилди. Мустақиллик йилларида юридик шахслар даромад солиғи ставкасининг пасайтирилиши корхона ва ташкилотларнинг оборот маблағини тўлдиришга, моддий-техника базасини мустаҳкамлашга ижобий хизмат қилади.

Хулоса ўрнида таъкидлаш жоизки, муайян солиқ тури ставкасининг пасайиши алоҳида ижтимоий-иқтисодий аҳамиятга эга. Масалан, ягона ижтимоий тўлов, жисмоний шахсларнинг даромад солиғи ставкаларининг камайиши ишлайдиган ишчи-ходимлар ва аҳоли даромадларининг муттасил ошиб боришига ҳамда уларни янада кучли ижтимоий муҳофаза қилишга хизмат қилади ижобий таъсир кўрсатади. Бундай самарали солиқ сиёсати натижасида хўжалик юритувчи субъектлар ихтиёрига мажбурий тарзда тўланиши лозим бўлган маблағларнинг қолдирилганлиги уларга давлат томонидан кўрсатилган ғамхўрлик ва уларни қўллаб-қувватланишнинг аниқ кўринишидир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1983.С. 278-285.
2. Дракер П.Ф. Инновации и предпринимательство.-М: 1992.- С. 234.
3. Шадиева Г. М., Шакирова Ф. Б. Иқтисодиётни рақамлаштиришга трансформациялашувида интеллектуал мулкни расмийлаштиришнинг айрим масалалари-Иқтисодиёт ва таълим / 2021 йил, 5-сон,383-бет
4. Дергунов А.И. Системный подход к развитию национальной инновационной среды // Инновации, -№3. -2008. - С. 53-56.
5. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. Тошкент: Ўзбекистон, НМИУ, 2018. б.20.

Ўзбекистон: жаҳон молиявий-иқтисодий инкирози, инновацион тараққиёт ва миллий иқтисодиёт рақобатдошлигини ошириш / ЎзФА, А.Ф. Расулевнинг таҳрири остида.-Т.; KONSAUDITINFORM-NASHR, 2011.-77-б

<https://confrencea.org>

1. Шанозарова, Н. Б. (2019). Перспективы развития логистических систем в сфере пассажирских перевозок. *Достижения науки и образования*, (7 (48)), 10-11.
 2. Шоназарова, Н. Б., & Кенжаева, Б. О. (2020). Сущность логистических затрат и пути их оптимизации. *Проблемы науки*, (5 (53)), 32-33.
 3. Шакирова Ф. Б. Развитие экономики Узбекистана на основе инновационной деятельности //Проблемы современной экономики. – 2015. – №. 3 (55). – С. 299-302.
 4. Mardievna S. G., Boltaevna S. F. The role of public-private partnerships in attracting investment projects in the transport sector //Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. – 2021. – Т. 27. – №. 6.
 5. Shodieva G. M., Paradaeva O. M. Problems of family entrepreneurship developing and increasing employment and income of the population and reducing poverty //Gwalior Management Academy. – Т. 23. – С. 210.
 6. Bhadouria P. S. GWALIOR MANAGEMENT ACADEMY //WAY. – Т. 87.
 7. Shadiyeva G. M., Kuvandikov S. O. " Mahallabay" approach to assessing the role of family entrepreneurship in regional development //Экономика: анализы и прогнозы. – 2021. – №. 3. – С. 122-126.
 8. Shadiyeva G. Opportunities to Develop Small Business and Family Entrepreneurship in Rural Areas //Academic Journal of Digital Economics and Stability. – 2021. – Т. 7. – С. 101-106.
- Shodieva G. M. Problems of organizational and economic factors and service development in the improvement of family welfare (Doctoral dissertation, Dissertation for the degree of Doctor of Economics. Samarkand). – 2008